

Поводом обележавања Осам векова аутокефалности СПЦ
Манастир Студеница, уочи Светог Саве Српског 2019. године

Капитално издање Студеничког типика Светог Саве

Снежана Крујниковић

Свети Сава, *Студенички типик* / Saint Sava, *The Studenica Typikon* / Святой Савва,
Студенички типикон, ур. Маја Анђелковић, Тихон Ракићевић,
са српскословенског на српски превела Маја Анђелковић,
Манастир Студеница, 2018, 539 страна

Поводом осам векова аутокефалности Српске православне Цркве, са благословом Епископа жичког др Јустина Стефановића, Манастир Студеница објавио је капитално тројезично издање *Студеничког типика* Светог Саве (уредници проф. др Маја Анђелковић, архимандрит др Тихон Ракићевић), које свим својим одликама има међународни значај и представља велики и важан издавачки подухват.

На 539 страна (колико укупно књига има) налази се нови превод *Студеничког типика* са српскословенског на српски језик који је урадила проф. др Маја Анђелковић, а потом преводи на енглески (доц. др Јасмина Теодоровић) и руски језик (Светлана Луганска) – што је апсолутна новина у штампању овако сложених и капиталних дела једног народа. Уз превод је публикована и уводна студија *Студенички типик Светог Саве* (аутор М. Анђелковић), *Регистар библијских, бојослужбених и светоотачких навода и ујоредних места* и *Фототипско издање Студеничког типика*.

Превод је урађен тако да је, у односу на сва досадашња издања, најприближнији оригиналном српскословенском тексту, те стога у најбољем смислу произноси мисао и језик Светог Саве. Управо из тог разлога ово издање сигурно постаје незаобилазно за сва нова теолошка и филолошка проучавања.

Као највећа новина – коначно је успостављен првобитан поредак делова *Типика*, па је у њему *Житије Светог Симеона* стављено на почетно место, као *Прво слово*. Ова новина, аргументована у уводној студији, сматрамо да је од несамерљивог значаја јер једи-

но правим поретком делова *Типика*, и постављањем ктиторског житија где му је по природи и по ознаци у заглављу место, можемо у потпуности разумети не само црквено-правне регулативе које потоњи делови *Типика* садрже, него и прави смисао есхатолошке визије коју Свети Сава преузима од Теодора Студита и умеће је у завршни део *Житија*. Истовремено, *Житије Св. Симеона* које се сматра почецима српске књижевности, коначно се може сагледати као саставни део *Студеничког типика*, а не као потпуно самостална целина каквим су га погрешним тумачењима до сада карактерисали.

Уз текст превода налазе се и објашњења мање познатих израза, и текстолошке напомене у којима се идентификују сва места преузета из *Библије*, богослужбених и светоотачких текстова. Такође, напомене садрже и одређена упоредна места у *Хиландарском типикону*, али и у *Еверџинском типикону* који је био Светом Сави узор за писање и *Студеничког* и *Хиландарског типика*. И по наведеним карактеристикама ово издање доноси значајну новину, којом ће нова богословска проучавања, нарочито она која се тичу богословља Светог Саве, бити у значајној мери унапређена.

Сва уочена упоредна места, цитате и парафразе неких текстова које је Свети Сава користио у *Студеничком типикону*, проф. Анђелковић је систематизовала у *Регистру библијских, бојослужбених и светоотачких навода и ујоредних места* – а управо *Регистар* на једноставан и прегледан начин показује сво богатство извора на које се ослањао Свети Сава творећи једно од најзначајнијих дела српске књи-

Регистри

Уз текст се налазе и објашњења мање познатих израза, напомене у којима се објашњавају библијска, богослужбена и светоотачка места. Напомене објашњавају нека упоредна места у *Хиландарском* и *Еверјетинском* типичу. Упоредна места, цитати и парафразе текстова које је Свети Сава користио у *Студеничком типичу* наведена су у *Регистру библијских, богослужбених и светоотачких навода и упоредних места* – а управо Регистар показује сво богатство извора на које се ослањао Свети Сава. Ови регистри откривају изузетну ученост Светог Саве.

живности и црквено-правне литературе. Ово је још једна од великих новина које нам студеничко издање доноси.

Хвале је вредно и *Фотијинско издање Студеничког типика*, којим се књига завршава, а које у историји издавања *Студеничког типика* има посебно место – по први пут се фототипија штампа у пуном колору и пуној резолуцији, и по први пут можемо у потпуности спознати и изглед оригиналног Аверкијевог преписа.

Треба скренути пажњу на то да све релевантне податке у вези са *Студеничким типичом*, историјом

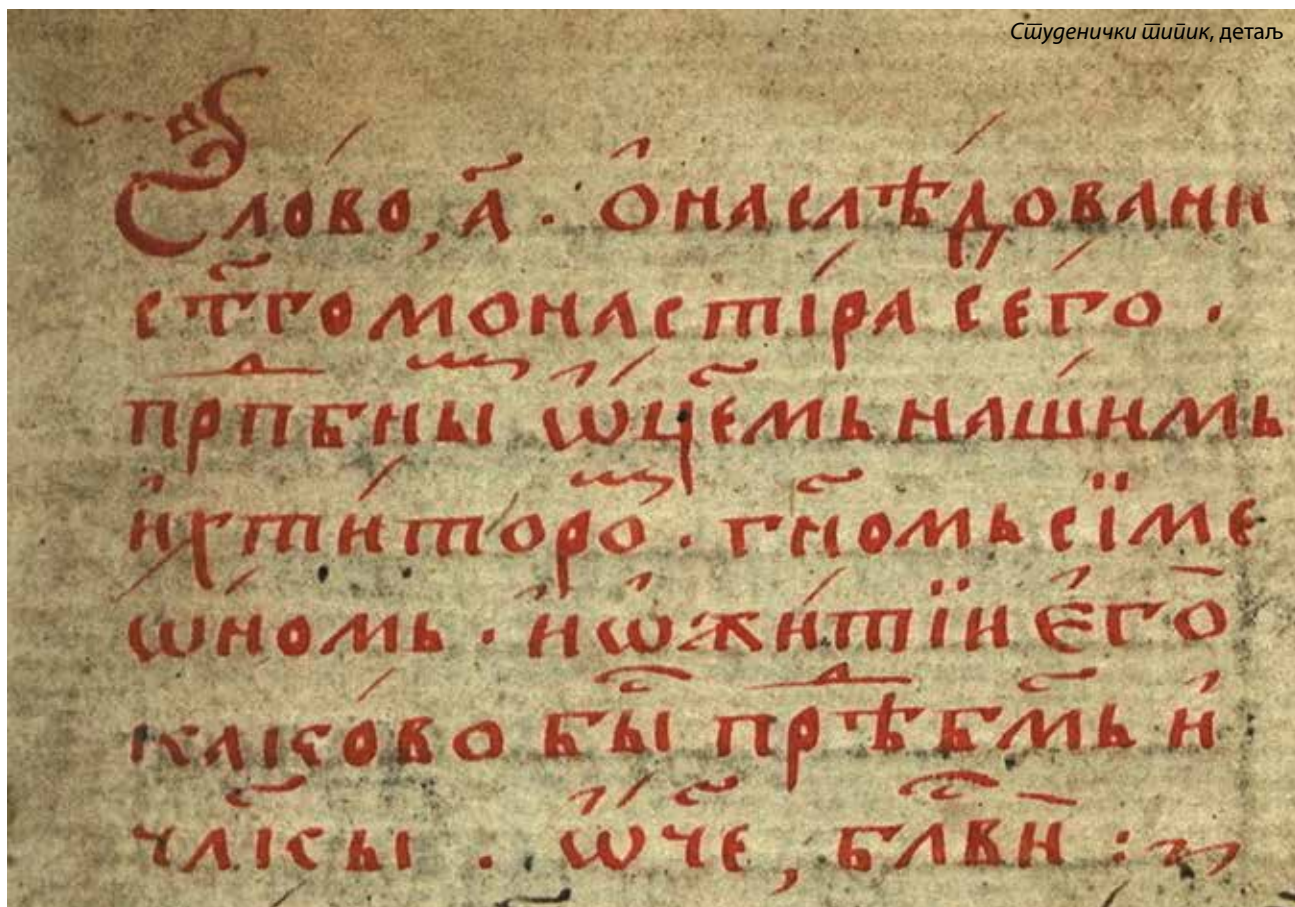
његовог настанка и његовог значаја читалац може пронаћи у уводној студији *Студенички типик Светог Саве*, писаној веома концизно и јасно, у којој ауторка доноси и начела превођења и, између осталог, наглашава значај књиге и писане речи, манастирских библиотека, али и значај изучавања и презентовања српске културне баштине.

На основу свих предочених карактеристика, можемо закључити да је ново студеничко тројезично издање *Студеничког типика* Светог Саве по много чему несвакидашње – амбициозан и велики научни, преводилачки и издавачки подухват врхунског међународног значаја, које је већ постало незаобилазно за различите области изучавања, које доноси сву лепоту казивања Светог Саве, које је изнова потврдило значај Светог Саве за Српску православну Цркву, за културу српског народа чији светитељ и просветитељ.

На крају боравка у манастиру Студеница, замолили смо игумана манастира, архимандрита Тихона Ракићевића да нам одговори на питања.

Зашто до сада Студенички типик није штампан у целини?

„Пре више од две деценије читао сам *Стару српску књижевност* – „Сабрана дела Светог Саве“. Под насловом „Студенички типик (изводи)“ било је приказано пет глава типика док се *Житије Светог Симеона* налазило као издвојено литерарно дело. По том начину излагања могло се закључити да *Студенички типик* скоро да не постоји већ да постоје само

Студенички типик, детаљ

фрагменти. До издвајања преписа *Житија* из *Тийика* дошло је у 18. веку због одређених околности у аустро-турском рату (1716–1718). У првој половини 19. века ђакон (каснији карловачки Патријарх) Самуило Маширевић дао је књигу у којој се налазио овај препис свом пријатељу научнику Јосифу Павлу Шафарику да је проучава. Он је у Бечу издао први научни рад о *Житију Светиої Симеона* и од тада се то дело углавном проучава самостално.

Пошто се Свети Сава у тексту *Житија* на много места обраћао студеничким монасима одмах је било јасно да овакав распоред треба променити, тј. вратити *Житије* на своје место – у *Тийик*. На почетку

Житија и пише „Слово прво“. То смо и урадили, не са неком журбом већ после многих провера и анализа. Сада се отвара једна нова димензија сагледавања целокупног текста *Тийика* Светог Саве који је комплетно био завршен до 1210. године.

Да ли је Студенички типик ишчезао из живота наше Цркве? У данас важећој званичној Уредби за монашки живот из 1963. године чак се и не помиње.

„Однос цркве и државе према манастиру Студеници Свети Сава је прописао у 12. и 13. глави *Тийика*, којима се дефинише посебан статус и слобода манастира. Без обзира на то што је током времена тај статус измењен, у *Тийику* постоји сведочанство о њему, као што је и духовна суштина *Тийика* потпуно јасна. Она се тиче једне мале заједнице у Студеници и важи за сва времена. Свети Сава је рекао: „ми и они после нас до краја овога века“, што значи у свим временима, дакле и данас. Ове Савине речи, као и многе друге које се налазе у тексту, чине ово штиво актуелним управо сада.

После вишевековних страдања наше Цркве и народа остао нам је сачуван само један препис *Студеничкої тийика* који је интензивније проучаван последњих деценија. Не треба се чудити што византолози, историчари, професори књижевности, историчари уметности боље познају *Студенички тийик* од побожних људи. Да би неки клирик ценио и поштовао конкретно дело које нам је оставио Свети Сава морамо му најпре то дело представити на прави начин. То и радимо. Поносимо се оним што нам је игуман (Свети Сава – прим. редакције) оставио. У години у којој прослављамо осам векова аутокефалије можемо се подсетити речи Савиног ученика Доментијана које се односе на Студеницу: „јер ваистину Богом би наречена архимандрија, од које овај богољубац основа велику архиепископију, дом Спасов звану Жичу, коју почевши и сврши са благоверним братом својим великим жупаном кир Стефаном“. Ономе што прослављамо претходи Савин живот у Студеници и, наравно, овај *Тийик*. Да се, најпре, упознамо са текстом па ћемо се и позивати на њега – па ћемо се с поносом позивати на њега.“

Запис монаха Аверкија Хиландарца који је 1619. године преписао *Студенички типик* у Горњој испосници Светог Саве код Студенице

Овај типик, то јест образник, Светога Саве Српског преписа се године 1619. у пещини Светог Саве испосници, јер би пре нас написан руком Светога Саве године, рече, 1200, када се престаји господин Симеон. И тако да нико не отежава и прекреће, јер многе су речи обичне у овом номоканону, али веома корисне. Због тога заповеди Свети [Сава] да се прочита на почетку сваког месеца, јасно, као да се постављају служитељи. И ми сви не заборављајмо љубав Светог, знајући да он ће нам судити, као и апостоли дванаестом колону Израилевом, а другим народима неће судити. А овоме је сведок Свети Никон, јер је и овај Свети наш апостол. Господе, стога молитвама обаспи нас, јер се и он моли за нас!
(При игуману кир Теофилу написано)